

Wprowadzenie

Na kolejny numer AUNC „Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo”, tak jak na poprzedni, składają się artykuły poświęcone zarówno zagadnieniom z historii sztuki, jak i technologii oraz konserwacji zabytków.

Autorką podejmującą zagadnienia z historii sztuki jest Małgorzata Geron, której artykuł jest poświęcony *Wizji miasta w twórczości Leona Chwistka*. Geron zwróciła w nim uwagę na znajdującą się w dorobku artysty, a także wybitnego matematyka, filozofa i teoretyka sztuki, związanego od 1917 roku z Formistami, grupę dzieł poruszających problematykę nowoczesnego miasta. Autorka podjęła próbę udowodnienia, że tematyka ta ma charakter niezwykle spójny i obejmuje zarówno dzieła sztuki, jak i utwory literackie oraz teksty teoretyczne.

W artykule *Rama do obrazu w służbie kształtowania wnętrza* jego autorka, Katarzyna Wantuch-Jarkiewicz, zwróciła uwagę na niezwykle istotne znaczenie ramy w otaczającym ją wnętrzu, na jej bardziej lub mniej służebną rolę wobec takich elementów, jak architektura czy meble.

Zagadnieniom badawczym dotyczącym techniki i technologii dzieł sztuki są poświęcone dwa artykuły: Mirosława Wachowiaka i Mirosława Sawczaka *Nieinwazyjna metoda identyfikacji pigmentów in situ – badania przenośnym spektroskopem XRF obrazów olejnych Józefa Pankiewicza* oraz Zuzanny Rozłuckiej i Ewy Doleżyńskiej-Sewerniak *Zastosowanie mikroskopii fluorescencyjnej UV w poszukiwaniu charakterystycznych cech budowy obrazów olejnych Aleksandra Gierymskiego*.

Autorzy pierwszego tekstu omówili wyniki badań składu pierwiastkowego wybranych pigmentów warstwy malarskiej za pomocą przenośnego spektrometru XRF dla 39 obrazów olejnych Józefa Pankiewicza, pochodzących z lat 1888–1938. W trakcie badań zostały również określone skład

gruntów, wypełniacze dodawane do farb oraz nośnik czerwieni organicznej. Autorzy zwrócili uwagę na nieinwazyjność metody w stosunku do dotychczas stosowanych do oznaczania składu pierwiastkowego pigmentów, a także na możliwości otrzymywania informacji o składzie pierwiastkowym warstw spodnich, zależnie od przenikliwości warstw wierzchnich.

Autorki drugiego opracowania na podstawie analiz mikroskopowych próbek warstw malarskich przedstawiły budowę wybranych obrazów olejnych Aleksandra Gierymskiego (1850–1901). Badaniom tym poddano próbki z około trzydziestu prac artysty, reprezentujących wszystkie okresy jego twórczości. Według autorek zastosowana metoda mikroskopii fluorescencyjnej UV pozwoliła na określenie charakterystycznych cech budowy obrazów, które dotyczyły przede wszystkim rodzaju spoiw i sposobu ich stosowania.

Wśród opracowań omawiających zagadnienia konserwatorskie, często odnoszące się do badań materiałów, oceny stanu zachowania oraz praktycznego przebiegu prac konserwatorskich, znalazły się trzy artykuły. *Badania nad technologią zapraw imitujących kamienie naturalne Gotland i Obernkirchen* to artykuł Wiesława Domaśłowskiego, który na zlecenie Deutsches Bergbau-Museum Zollern-Institut w Bochum (Niemcy) przeprowadził szereg badań, których celem było opracowanie technologii zapraw mających właściwości fizykomechaniczne zbliżone do piaskowców Gotland i Obernkirchen. Kryteriami, którymi przede wszystkim kierował się autor, były właściwości kapilarne zapraw i ich wytrzymałość na ściskanie. Artykuł Teresy Łękawy-Wysłouch *Uzupełnianie ubytków zapraw w malowidłach na płótnie – przegląd materiałów i metod* zawiera zestawienie literatury z zakresu uzupełniania ubytków zapraw w malowidłach na płótnie. Autorka zwróciła w nim szczególną uwagę na kryteria wyboru materiałów do uzupełniania ubytków zapraw, scharakteryzowała środki wykorzystywane podczas tego zabiegu, jak również omówiła metody stosowane w zabiegach uzupełniania ubytków zapraw, poczynając od przygotowania ubytków, aplikowania kitów, wyrównywania ich powierzchni i opracowywania faktury. W artykule *Niektóre operacje technologiczne przyczyniające się do powstawania wad i nietrwałości skór wyprawionych* Tomasz Kozielec zwrócił uwagę na fakt, że skóra garbowana, zanim stanie się gotowym produktem (skórą wyprawioną), musi przejść szereg rozmaitych zabiegów. W XIX wieku, gdy wyprawianie skór rozwinęło się

na skalę przemysłową, przyspieszenie procesów spowodowało pogorszenie się jakości i trwałości tego surowca. Autor przybliżył szereg czynników negatywnie wpływających na właściwości gotowych wyrobów ze skóry.

W prezentowanym tomie, podobnie jak w poprzednim, świadomie zamieszczono różnorodne artykuły poruszające zagadnienia z szeroko rozumianej historii sztuki i konserwacji zabytków. Należy mieć nadzieję, że jego zawartość będzie cenną i pożyteczną lekturą, która przyczyni się do poszerzenia wiedzy w dziedzinie sztuki zarówno na gruncie teorii, badań, jak i praktycznych działań konserwatorskich.

Dariusz Markowski